

Návrh koncepce rozvoje ÚRS na roky 2024-2026

Jelikož jsem již od r. 2011 součástí vedení ÚRS jako zástupce ředitele, považuji za nutné představit nejen svou budoucí koncepci, ale zhodnotit též uplynulé funkční období, které přineslo řadu zcela zásadních – zejména personálních – změn, na něž mé plány musí přirozeně reagovat.

Obecně lze říci, že ÚRS je jako jedna z největších kateder (se 27 kmenovými pracovníky a 12 externisty) stabilním pracovištěm s dobrými mezilidskými vztahy, vysokým stupněm kolegiality a osobního nasazení. Na tom má obrovskou zásluhu ředitel ÚRS, prof. Petr Čermák, jenž díky své laskavé, přátelské a obětavé povaze vytvořil pro ty z nás, kdo toho dokázali využít, takřka ideální zázemí. Proto bych rád, aby se na novém vedení opět výrazně podílel, tentokrát jako zástupce ředitele.

Počítám zároveň s tím, že naše čtyři oddělení budou autonomně v rukou vedoucích, se kterými veškeré kroky budu vždy pečlivě konzultovat. Byl bych tedy rád, kdybych mohl takto spolupracovat s dr. Polákovou (vedení hispanistiky), doc. Mudrochovou (vedení francouzské filologie), dr. Obstovou (vedení italianistiky) a s dr. Válovou (vedení portugalistiky).

V neposlední řadě bych rád zmínil neméně důležitou roli ing. Žezulkové, která bude na sekretariátu nadále zajišťovat administrativní chod naší katedry.

1) Oblast personálního rozvoje

Během poslední tří let jsme vzhledem k přísným akreditačním požadavkům na samostatné studijní programy, kterým jsme před časem dali rozumně přednost před specializacemi, museli splnit náročné personální standardy. Vzhledem k odbornému i věkovému profilu klíčových pracovníků se toto rozhodně nejevilo jako přehnaný požadavek, ale spíše jako přirozený kariérní postup. Bohužel se ukázalo, že osobní přísliby některých kolegů nemají žádnou váhu, a ÚRS tak musel postupně čelit odchodu perspektivních a odborně nezpochybnitelných osobností (dr. Flemrová, dr. Hricsina).

Zatímco se italské oddělení dokázalo s touto změnou vypořádat (nástup dr. Mengozzi a současný návrat po rodičovské dovolené dr. Žáčkové, paralelně s emeriturou prof. Pelána), portugalské oddělení fatálně oslabí odchod dr. Grauové (plynoucí z jejího rozhodnutí habilitační řízení nezhájít) a z této situace plynoucí také odchod dr. Figueireda. Portugalské oddělení se tak od tohoto ak. r. 2023/2024 ocitá v nouzovém režimu s posledním třetím ročníkem v bc. studiu. Lze myslím s velkou lítostí konstatovat, že osobnosti, které jinak deklarovaly zásadní zájem na tom, aby portugalština na FF UK nadále existovala jako samostatný program, pro to učinily naprostý opak. Považuji proto do budoucna jako zásadní úkol výuku portugalštiny a její personální zajištění (dr. Válová, dr. Svobodová) zachovat v podobě, kterou v současné době FF UK plánuje realizovat jako tzv. mikrocertifikáty, tj. více či méně závislé studijní moduly složené z kombinace jazykových a nejazykových disciplín. Udělám vše pro to, aby se portugalština stala atraktivní volbou těch, kdo o takové mikrocertifikáty projeví zájem. V této souvislosti bych se také zasadil o to, aby mezi tyto mikrocertifikáty byla zahrnuta i katalánština, jež je u nás intenzivně vyučována již velmi dlouho (viz níže).

Pokud jde o pozitivní změny v odborném profilu pracovníků ÚRS, lze obecně konstatovat, že jich rozhodně není málo, a je potěšující, že ve skutečnosti většina kolegů a kolegyně se kariérně výrazně posunula. Platí to jistě o prof. Voldřichové a prof. Čermákovi, kteří dosáhli nejvyššího akademického titulu, a je to též případ doc. Mudrochové, která v lednu 2023 úspěšně prošla habilitačním řízením a k 1.7. t.r. byla jmenována docentkou. Také stojí za zmínku, že rovněž dr. Márquez Guzmán a dr. González Lozano dokončili své doktorské studium.

Situaci ostatních plánovaných postupů však zkomplikovala informace – jež se nakonec ukázala jako nepravdivá (a naše pracoviště tak poškodila) –, že zahájení habilitačních a jmenovacích řízení musí být vždy dokončeno do data platnosti akreditací a nemůže pokračovat v návazné reakreditaci. Proto jsme v tomto posledním roce okamžitě připravili reakreditaci oborů románské jazyky a románské literatury,¹ a připravili tak půdu pro chystaná řízení, z nichž některá jsou dokonce již zahájená (doc. Štichauer, dr. Kratochvílová, dr. Poláková, dr. Nádvorníková). Předpokládám, že tento pozitivní trend bude nadále pokračovat, a pokusím se pro něj vytvořit co nejlepší podmínky. V této souvislosti však musím s politováním konstatovat, že systém podpory tvůrčího volna ze strany FF UK zcela chybí, a nebudu proto schopen kolegům a kolegyním, kteří habilitační spis chystají, takovou – zcela zaslouženou a zákonem danou – úlevu poskytnout. Hlavní překážkou je samozřejmě to, že na rozdíl od jiných kateder, které realizují daleko menší počet programů a s menším počtem studentů, jsou všichni pracovníci ÚRS pedagogicky natolik vytiženi (viz níže bod. č. 2), že půlroční *sabbatical* by znamenal zas obrovskou zátěž pro jiné pracovníky. Nehledě na to, že je tím oslaben i celkový vědecký výkon, který opět jinde, kde je výuka až na druhém místě, může dosahovat opticky lepších výsledků.

K personálnímu rozvoji mám však ještě další neméně důležité poznámky a určité plány. ÚRS byl vybrán do první vlny hodnocení akademických pracovníků a v současné době je již uzavřeno. Obecně považuji takové hodnocení za krok správným směrem, ale spatřuji v něm prozatím jako převažující jen negativní a demotivační složku, což se přímo ukázalo v případě některých kolegů, kteří bylo hodnocení jen stupněm „C“ (ačkoli je jejich portfolio mimořádně dobré, jak také potvrdila revize těchto „zámek“). Byl bych proto rád, kdyby se časem výsledky takových hodnocení zcela přímočaře promítly též do mzdové situace. Je nepřijatelné, aby dlouholetí pracovníci dosahující excelentních výsledků byli odměněni prostým podlahovým tarifem, o kterém mj. platí, že je v rozporu s Vnitřním mzdovým předpisem UK. Pokud bych jako vedoucí měl k dispozici nástroje (jako mají jiní vedoucí na jiných univerzitách v ČR), kterými bych takovou kvalitativní diversifikaci mohl ohodnotit, určitě bych to zcela systematicky a spravedlivě činil.

S tím souvisí i složitá a lidsky nepřijemná situace jednak těch, kdo již dosáhli důchodového věku a měli by své působení ukončit, jednak těch, kdo z hodnocení nevzešli s pozitivním výsledkem. Rád bych se proto nějak citlivě pokusil v nadcházejícím období dokončit generační obměnu a přilákat nové pracovníky. Pokusím se však také přispět ke zlepšení těch, kdo zatím nedosahují požadovaných standardů. Je mi samozřejmě jasné, že jakýkoli striktní požadavek na pedagogickou a vědeckou excelenci působí úsměvně, není-li spojen s adekvátním ohodnocením.

2) Oblast pedagogické činnosti

ÚRS realizuje velký počet samostatných programů, a to jak v bakalářském, tak navazujícím studiu, s výjimkou již zmíněné portugalistiky (o DS viz níže). Výukové vytižení jednotlivých pracovníků je maximální (jak mj. plyne i z hodnocení) a představuje tak silnou stránku ÚRS. Ve skutečnosti je však toto vytižení – společně s velkým počtem kvalifikačních prací (a celkově i atestací) – zároveň i velkou slabinou, neboť je v dnešní době, kdy je kladen značný důraz na vědeckou excelenci, považováno za cosi sekundárního. Mám za to, že taková optika je zcela nepřijatelná, a považuji výuku na ÚRS, jejíž kvalita je z evaluací patrná, za zásadní (i z hlediska

¹ Obě akreditace byly již k 2. říjnu 2023 schváleny NAÚ, románské jazyky na 10 let s kontrolní zprávou po 5 letech, románské literatury na 5 let s následujícím zdůvodněním: „Celková struktura akademických pracovníků zajišťujících obor řízení nedává záruky odpovídajícího personálního zabezpečení oboru na dobu 10 let. Obor řízení je zajištěn jednou profesorkou a jedním docentem. Pro zajištění rozvoje oboru řízení je v blízké době nezbytné, aby proběhly habilitace dalších akademických pracovníků.“

budoucího financování) a nemám v plánu ji jakkoli utlumovat (takový útlum, byť přechodný, by byl zcela krátkozraký).

V tuto chvíli panuje z hlediska akreditací stabilní situace, neboť většina programů je akreditována do r. 2028-2030 (<https://akredb.ff.cuni.cz/studijni-program-public>). Výjimkou jsou dva učitelé programy v nmgr. studiu (francouzština pro střední školy a španělština pro střední školy), které získaly akreditaci jen na 5 let, a v tuto chvíli je již podána žádost o reakreditaci. I když nejsou počty uchazečů na tyto navazující programy nijak vysoké, jejich realizace je bezpochyby v zájmu ÚRS. Pokusím se tedy rozvoj učitelství – nejen v nmgr., ale i v bc., kde naopak zájem uchazečů rok od roku stoupá – co nejvíce podpořit.

V souvislosti s akreditacemi je třeba také zmínit, že každý program pravděpodobně projde hodnocením ze strany RVH. Již do pilotního hodnocení v r. 2022 byl vybrán bc. program italianistiky, jenž byl nakonec hodnocen víceméně pozitivně, a mohu proto díky této zkušenosti (kterou doplní již také završené hodnocení i mgr. studia italianistiky) přímo pomoci těm, které to teprve čeká. Za zmínku stojí též průběžné kontrolní zprávy, které některé obory (jako hispanistika) musely nedávno předkládat. Z toho je zcela patrné, že akreditacím našich oborů bude potřeba věnovat náležitou pozornost jak při jejich přípravě, tak při následné realizaci, která se samosebou nesmí nijak odchýlit od schválené podoby. Budu proto dbát na to, aby realizovaná výuka odpovídala studijním plánům a aby všechny parametry jednotlivých předmětů splňovaly základní kritéria.

Kromě kmenových zaměstnanců bych rád vyzdvihl přínos externích spolupracovníků, z nichž někteří zajišťují povinné předměty (dr. Helan – dějiny Itálie, prof. Opatrný – dějiny Španělska a Latinské Ameriky, doc. Duběda – fonetika francouzštiny, doc. Pultrová – gramatický systém latiny, kolegové z ÚLING zajišťující obecnou lingvistiku, a mnozí další). V minulých letech se také podařilo zapojit do výuky doktorandy, kteří byli schopni zaujmout studenty nejen specifickými předměty vycházejícími z jejich vlastní specializace, ale též kurzy druhého románského jazyka, které představují záměnnou variantu předmětu akademického čtení. Někteří doktorandi dokonce nabízejí své předměty v angličtině v rámci programu Zahraničního oddělení pro cizojazyčnou výuku pro Erasmus studenty.

3) Oblast vědecké činnosti

V uplynulých letech se zejména díky projektu KREAS podařilo mnohým z nás dosáhnout výrazných mezinárodních výsledků ve vědecké činnosti, což se projevilo také v již zmíněném kariéřním postupu (ale i v pokročilé a viditelné internacionalizaci). S koncem KREASU bude zapojení do větších projektových struktur daleko slabší (do právě schváleného projektu OP JAK CoRe je z ÚRS integrováno jen několik jedinců), a proto bude nutné usilovně hledat jiné grantové příležitosti.

Již v tomto roce byly podány dva granty GAČR s počátkem řešení v r. 2024 (doc. Mudrochová, doc. Štichauer). Jeden významný, mezinárodní (COST, International Network On Lexical Innovation), v němž jako *secondary proposer* vystupuje opět doc. Mudrochová, byl právě přijat k řešení. Přestože považuji grantovou a projektovou činnost za zcela přirozenou součást akademické kariéry, byl bych rád, kdyby grantové projekty nevznikaly pouze jako zoufalá snaha o finanční přílepšení (jak tomu bohužel nutně je a jak je koneckonců patrné na kvalitě předkládaných projektů), ale jako konkretizace směšných vědeckých myšlenek a plánů, o které v ÚRS nikdy nebyla nouze. Taková situace ovšem může nastat až ve chvíli, kdy základní ohodnocení nebude na hranici minimální mzdy. Věřím proto, že současná diskuse o financování vysokých škol přinese v tomto směru alespoň nějaké pozitivní výsledky.

Pokud jde o programy COOPERATIO, nejsem schopen jejich motivační aspekt dobře zhodnotit. Jakožto inkluzivní program, který garantuje všem minimální příspěvek z vědeckého balíčku – i těm, kteří do něj svými výsledky nijak nepřispěli – je pro mě v dlouhodobé

perspektivě nepřijatelný, ale dobře chápu, že jde o systém, který je takto nastaven na úrovni UK, a že mi tedy nepřísluší do něj jakkoli zasahovat. (Přesto lze jistě zmínit, že jeho čistě oborově vyhraněný systém sdružování akademiků příliš nepřeje mezioborové spolupráci. Právě ta přitom vyústila v úspěšně fungující týmy v rámci OP VVV projektu KREAS.)

Rád bych také zmínil důležitou součást vědeckých aktivit, totiž ediční činnost spojenou s vydáváním významných časopisů. Členové ÚRS se již dlouho dobu aktivně, obětavě (a do nedávna zcela nezištně) věnují produkci časopisů *Svět literatury* (prof. Housková, dr. Šuman), *Litteraria Pragensia* (prof. Housková), *Časopis pro moderní filologii* (prof. Čermák, dr. Obstová) a *Linguistica Pragensia* (doc. Štichauer, dr. Nádvorníková), a jistě není náhodou, že právě tyto časopisy, figurující mj. v databázi SCOPUS, od tohoto roku získaly finanční podporu FF UK. Tuto podporu, jež je součástí promyšlené publikační strategie FF UK, velice vítám a vydávání těchto časopisů budu i jako vedoucí ÚRS co nejvíce podporovat. Jsem přesvědčen o tom, že existence takových časopisů je nejen dobrou vizitkou FF UK (neboť nabízí atraktivní publikační platformu zahraničním autorům), ale představuje též ideální odrazový můstek pro čerstvé doktorandy, popř. i pro pokročilé české a slovenské autory.

4) Doktorské studium

Doktorské studium čeká v obecné rovině důležitá reforma, na niž jsme ale dle mého soudu dobře připraveni. ÚRS zajišťuje dva doktorské programy, románské jazyky a románské literatury, jejichž realizace je plně v rukou oborových rad. Jako člen OR Románské jazyky mohu potvrdit, že se za poslední roky podařilo nastavit velmi dobře fungující systém podpory našich doktorandů, např. prostřednictvím pravidelných seminářů. Podařilo se také výrazně omezit neúnosně dlouhou dobu studia (výjimky samozřejmě existují a jsou pozůstatkem „starých pořádků“). Je zároveň pochopitelné, že zvyšující se náročnost DS (a nedostatečná výše stipendia) nepřivádí ke studiu velký počet uchazečů.

Pokud jde o románské literatury, zde je podobná situace, jen s tím rozdílem, že díky nasazení jednotlivých vyučujících se program poslední dobou orientuje také na zahraniční uchazeče. Je to trend, který je sice plně v souladu se strategickým záměrem UK, ale na který v plném rozsahu nejsme personálně dostatečně vybaveni. Podporu cizojazyčné verze našich doktorských programů tedy mohu vyjádřit spíše v teoretické rovině, a to hlavně proto, že v doktorském studiu mohou působit jen docenti a profesori. Věřím, že absence habilitovaných školitelů se během brzké doby částečně vyřeší (jmenování doc. Mudrochové, zahájené řízení dr. Kratochvílové a dr. Polákové, plánované řízení dr. Mengozzi a dr. Šumana) a realizaci cizojazyčné verze DS nebude stát nic v cestě.

5) Technické vybavení, prostorová situace

Pokud jde o technické vybavení, jistě platí, že i díky znamenité podpoře LVT je v rámci ÚRS vše v pořádku (počítače, síť, projekory atd.) a není problém drobné úpravy či opravy velice rychle řešit. Stran prostorové situace je nutné zmínit jeden palčivý problém, který bohužel nepředstavuje žádnou novinku. Je totiž zřejmé, že i přes dílčí úpravy některých místností je stále situace zejména v pracovnách neúnosná. Již delší dobu to platí o P115, kde se tísní více než sedm pracovníků, zatímco stejný počet pracovníků si dělí pracovny 109 a 113. Tuto historicky danou asymetrii bude nutné rozumně a spravedlivě vyřešit. Kompletní rekonstrukce, která na FF UK učinila z některých učeben a pracoven fantastická pracovní místa, se ÚRS dosud vyhýbala. Naději na zlepšení skýtá plánovaná rekonstrukce, do níž je snad zahrnuta P305 (3. patro, italianistika), P115, P113 a P109 (pracovny hispanistiky a francouzské filologie v 1. patře). Kdyby to bylo možné, neváhal bych do rekonstrukčních plánů zahrnout i pracovnu vedení ÚRS P114.

6) Vnější vztahy a třetí role univerzity

Myslím, že veřejný obraz ÚRS je mimořádně dobrý ☺. Je to nejen díky (více či méně) aktivní přítomnosti na sociálních sítích, ale především díky výrazným aktivitám, které někteří kolegové a kolegyně soustavně vyvíjejí a přispívají tak k dobrému jménu katedry i celé FF UK.

V rovině výuky se podařilo udržet a nadále rozvíjet Centrum katalánských studií, které díky neochvějnému úsilí dr. Bauçy nabízí celou řadu skvělých předmětů. Na základě smlouvy se španělským Instituto Etxepare se podařilo zajistit výuku baskičtiny. Druhým rokem pak máme v nabídce i galicijštinu. Ve spolupráci s Italským kulturním institutem jsme mohli nabídnout volitelný kurz dějin umění, který pro ÚRS nezištně vyučují ing. arch. Razetto a dr. Mela.

V širší rovině jak vůči celé univerzitě, tak i k veřejnosti lze zcela jistě vyzdvihnout jmenování prof. Voldřichové Beránkové prorektorkou pro zahraniční záležitosti. Plán internacionalizace, který předkládá (<https://www.ff.cuni.cz/2023/04/prof-eva-voldrichova-berankova-je-novou-prorektorkou-pro-zahranicni-zalezitosti-univerzity-karlovy/>), bude mít pozitivní dopad i na ÚRS.

Francouzský jazyk na FF UK i v ČR dlouho reprezentuje dr. Nádvořníková, jejíž snahy nedávno ocenila i francouzská ambasáda (<https://www.ff.cuni.cz/2023/04/dr-olga-nadvornikova-obdrzela-insignii-rytire-narodniho-radu-za-zasluchy/>).

Nakonec bych rád připomněl jako zcela jedinečný a nadmíru aktuální počin, jehož součástí byl i prof. Čermák, jímž je učebnice češtiny určena ukrajinským zdravotnickým pracovníkům, za kterou byl autorský tým oceněn Cenou Miroslava Petruska (<https://www.ff.cuni.cz/2023/04/ucebnice-lecime-cesky-nemohla-vzniknout-kdyby-ji-vsichni-zucastneni-projektu-nevenovali-veskery-volny-cas-rika-prof-petr-cermak/>).

Je mi jasné, že ÚRS je dobrým příkladem pracoviště, které dokáže všechny zásadní složky akademického života dokonale skloubit a dále je báječně rozvíjet, a to i navzdory často svízelným podmínkám.

Budu rád, když budu moci k tomuto rozvoji nadále přispívat i jako ředitel ÚRS.

V Praze dne 10. října 2023

Pavel Štichauer